

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/195843,Anna-Marcinkiewicz-Kaczmarczyk-Elzbieta-Zawacka-Jedyna-cichociemna.html>

27.02.2026, 02:31

Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk: Elżbieta Zawacka. Jedyna cichociemna

10 stycznia 2009 r. zmarła Elżbieta Zawacka ps. „Zelma”, „Sulica”, „Zo” – kurierka Komendy Głównej AK, profesor nauk humanistycznych, druga kobieta awansowana na stopień generała brygady Wojska Polskiego.

[Armia Krajowa](#) [Cichociemni](#) [Nauka](#) [Okupacja niemiecka](#) [Polskie Państwo Podziemne](#) [Polskie wojsko](#)

10.01

Elżbieta Zawacka już w okresie przedwojennym czynnie zaangażowała się w działalność Przysposobienia Wojskowego Kobiet, poświęcając się zarówno działalności wojskowej, jak i pedagogicznej.

Pełniła m.in. funkcję komendantki PWK Rejonu Śląskiego. W ramach tej działalności organizowała i prowadziła szkolenia dla młodzieży.

Podczas II wojny światowej

Po napaści Niemiec na Polskę uczestniczyła w kampanii wrześniowej, a następnie wstąpiła do armii podziemnej podejmując służbę najpierw w łączności, a potem kurierską. W ramach tej ostatniej przewoziła pocztę do Sztabu Naczelnego Wodza w Londynie, gdzie prowadziła również rozmowy na temat łączności oraz uregulowania prawnego służby wojskowej kobiet.

Z Londynu wróciła na ziemię polskie wykonując skok spadochronowy z cichociemnymi w nocy z 9 na 10 września 1943 roku. Powróciła do służby w Wojskowej Służbie Kobiet i w jej szeregach wzięła udział w powstaniu warszawskim.

Represje

Po zakończeniu wojny pracowała w szkołach podstawowych i średnich na etacie nauczyciela matematyki.

We wrześniu 1951 r. została aresztowana przez organy bezpieczeństwa państwa pod zarzutem prowadzenia działalności szpiegowskiej na terenie państwa polskiego. W akcie oskarżenia z 22 grudnia 1951 r. stwierdzono, że współpracując z wywiadem anglosaskim zbierała i przekazywała dane o nastrojach ludności, o wysokości cen i płac oraz informacje dotyczące życia gospodarczego i politycznego w kraju oraz „przechowywała w szpulce od nici 10-cio dolarowy banknot”.

Za wymienione wyżej przewinienia wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie została skazana na 10 lat więzienia. Przebywała m.in. w Zakładzie Karnym w Bojanowie, gdzie skierowano ją do nauczania matematyki w utworzonej tam szkole dla więźniarek. Elżbieta Zawacka została zwolniona na mocy amnestii i wyszła na wolność w 1955 r. Po opuszczeniu więzienia poświęciła się pracy naukowej i pedagogicznej.

[Czytaj artykuł Anny Marcinkiewicz-Kaczmarczyk Elżbieta Zawacka. Jedyna](#)

Elżbieta Magdalena Zawacka, 1974 r. Zdjęcie z akt paszportowych (fot. z zasobu IPN)

Elżbieta Magdalena Zawacka, 1984 r. Zdjęcie z akt paszportowych (fot. z zasobu IPN)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Armia Krajowa, Cichociemni, Nauka, Okupacja niemiecka, Polskie Państwo Podziemne, Polskie wojsko

Artykuł